

DA LI PRESUDA KRAJIŠNIKU USPOSTAVLJA OPASAN PRESEDAN?

Author: IWPR
ICTY

Okrugli sto IWPR-a, posvećen nedavnom oslobađanju vođe bosanskih Srba od optužbi za genocid, pretvorio se u oštru debatu.

Tužiocima, braniocima i akademskim radnicima raspravljali su ove sedmice u Hagu, na skupu koji je organizirao IWPR, o tome kakav bi pravni presedan mogla uspostaviti oslobađajuća presuda po optužbama za genocid koja je izrečena Momčilu Krajišniku – pogotovo kada je riječ o budućem suđenju odbjeglih bivšim liderima bosanskih Srba, Radovanu Karadžiću, optuženom za ratne zločine.

Takođe su raspravljali i o posljedicama zatvorske kazne u trajanju od 27 godina – izrečene pomenutom političaru bosanskih Srba za zločine protiv čovječnosti - na razumijevanje zločina koji su u Bosni počinjeni u periodu od 1992. do 1995.

U okviru debate održane 27. novembra, kojom je predsjedavao Toni Borden (Tony Borden), izvršni direktor IWPR-a, razvila se živa diskusija o toj veoma kompleksnoj i osjetljivoj temi.

Momčilo Krajišnik, koji je tokom rata bio visoki funkcioner rukovodstva bosanskih Srba, osuđen je 27. septembra za istrebljenje, ubijanje, progon, deportaciju i prisilno razmještanje nesrpskih civila iz većeg dijela Bosne, u periodu od 1992. do 1995.

No, rasprave u medijima i pravnim krugovima, pogotovo u Bosni, izazvala je zapravo oslobađajuća presuda koja mu je izrečena po optužbama za genocid.

Tužilaštvo je predlagalo doživotnu robiju, pa se u međuvremenu žalilo na ono što je okarakteriziralo kao „očigledno neprikladnu“ kaznu, ali se pri tom nije upustilo u osporavanje oslobađajuće presude za genocid.

Učesnici ovosedmičnog okruglog stola u Hagu bili su: Dejvid Tolbert (David Tolbert), zamjenik tužioca pri Uredu tužioca (Office of the Prosecutor, OTP); Alan Tiger (Alan Tieger), viši advokat pri OTP-u i tužilac u slučaju protiv Momčila Krajišnika; Majkl Karnavas (Michael Karnavas), branilac i predsjednik Udruženja branilaca; te Muhamed Mesić, sa Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava pri Univerzitetu u Sarajevu.

Propisi koji reguliraju genocid sadržani su u Članu 4 Statuta Tribunala. Taj zločin je tu opisan kao bilo koji postupak počinjen sa „namjerom da se uništi, u cjelini ili djelimično, jedna nacionalna, etnička, rasna ili vjerska grupa kao takva“.

Stoga, da bi ustanovio da je počinjen genocid, sud van svake razumne sumnje mora dokazati ne samo „actus reus“, odnosno da je okrivljeni počinio sam akt, nego i to da je on imao „mens rea“ – namjeru da počinji genocid.

Sudsko vijeće je u presudi Krajišniku ustanovilo da postoje „dokazi da djela počinjena u pojedinim opštinama predstavljaju ‘actus reus’ genocida“, ali nije utvrdilo da li su počinitelji imali genocidnu namjeru „to jest, namjeru da unište bošnjačku ili bosansko-hrvatsku etničku grupu kao takvu“.

Tolbert je ukazao na ono što je nazvao „problematičnim“ fokusiranjem na genocid, pogotovo u medijima, koje je po njegovim riječima rezultiralo „zanemarivanjem ostalih aspekata presude“.

Presuda Krajišniku, kako je rekao „je veoma, veoma značajna presuda“, kojom je ustanovljeno da su počinjeni zločini protiv čovječnosti, „uključujući istrebljenje kao zločin protiv čovječnosti“ – što je osuda za čije je izricanje neophodno dokazati ubistva masovnih razmjera.

„To su veoma ozbiljni zločini i zaista, po mom mišljenju, njihovo dokazivanje predstavlja pravdu za žrtve koje su jako propatile“, rekao je on.

„Ono što me pomalo brine je to što nas fokusiranost na genocid udaljava od presude, te se zbog toga na neki način potcjenjuje ili ne pridaje dovoljno pažnje činjenici da su ustanovljeni zločini protiv čovječnosti, koje ova presuda po mom mišljenju izuzeto naglašava“, rekao je Tolbert.

On tvrdi da to što počinjeni zločini ne zadovoljavaju „vrlo specifičnu pravnu definiciju“ genocida, ne znači da nisu bili „veoma, veoma teški, ili možda podjednako teški kao genocid“.

Tiger je govorio o konfuziji koju definicija genocida izaziva u nekim krugovima; taj zločin, kako je rekao, „nije nešto što postoji u konkretnoj stvarnosti, čekajući da bude pripisano nekome“, nego „pravna presuda“.

Otuda je, kako je objasnio, bilo sasvim moguće da sudsko vijeće utvrdi „da postupci zaista potpadaju pod ‘actus reus’“, a da pri tom nije van svake razumne sumnje dokazano da je okrivljeni imao genocidnu namjeru.

Tiger je odbacio tezu da će Krajišnikovom presudom biti uspostavljen pravni presedan za ostala suđenja, te naglasio da se slučaj ticao „krivične odgovornosti jedne osobe“.

Takođe je izrazio zabrinutost zbog toga što su u pojedinim „izvještajima“ nakon suđenja Krajišniku „kada je riječ o žrtvama čije su riječi citirane, u središtu pažnje bili stepen njihovog stradanja i njihov dojam da su ustanovljene činjenice koje se odnose na genocid na neki način direktno osporile tragediju koju su oni sami preživjeli.“

„Žrtve ne bi trebalo navesti da pomisle da je dio presude koji se odnosi na genocid zapravo zaključak o razmjerama njihovog stradanja, te da oslobađanje od optužbi za genocid znači da se njihove patnje osporavaju.“

„Ova presuda obiluje zaključcima i ustanovljenim činjenicama o razmjerama patnji žrtava iz ovog slučaja.“

Karnavas je – kao branilac Vidoja Blagojevića, bivšeg komandanta bosanskih Srba koji je 2005. proglašen krivim za saučesništvo u genocidu – izjavio da se u „ad-hoc“ tribunalima genocid ponekad koristi i kao „političko oruđe“.

On je rekao da bi se razmatranjem slučajeva iz Haškog tribunala i Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSR) „moglo zaključiti da je tužilaštvo bilo zaokupljeno rastezanjem i iskrivljavanjem Konvencije o genocidu“, a u nastojanju da osigura nove osude za genocid.

„Genocid ima i izvjesnu skrivenu vrijednost za tužioce i OTP – pošto im omogućava da zahtijevaju dodatne fondove i dodatne resurse“, rekao je Karnavas.

„Pomagani i podsticani od strane samih sudskih vijeća pri ‘ad-hoc’ tribunalima, oni genocidnu konvenciju interpretiraju preširoko i na kontradiktoran način.“

Karnavas se ne slaže sa sudskim vijećem koje je 2001., u presudi generalu bosanskih Srba Radislavu Krstiću, zaključilo da se u Srebrenici dogodio genocid.

„Srebrenica nije bila genocid“, rekao je on.

Na pitanje da li će Krajišnikovom presudom biti uspostavljen pravni presedan koji bi kasnije mogao biti primijenjen na eventualnom suđenju Karadžiću, on je rekao: „Bilo bi krajnje neprimjereno očekivati da sudska vijeća donose osuđujuće presude uprkos nedostatku dokaza, samo zato da bi na kraju mogli donijeti neku jednaku tako klimavu presudu.“

Karnavas je takođe ocijenio da je „lažna i pogrešna pretpostavka da je cilj suda da utvrdi istorijsku istinu.“

Ovaj stav podržao je i glavni zastupnik Krajišnikove odbrane, Nikolas Stjuart (Nicholas Stewart), koji je iz publike poručio: „To nije komisija za istinu, to je krivični sud. Tužilaštvo mora dokazati ovaj slučaj van svake razumne sumnje.“

Kao jedini učesnik debate koji nije povezan s Tribunalom, Mesić je kritizirao korištenje pojma „etničko čišćenje“, koji se pojavljuje i u presudi Krajišniku, i kojim, kako je rekao, međunarodna zajednica pokušava opisati ono što se dešavalo tokom rata u Bosni.

„Kada imate genocid, ali ga nazivate etničkim čišćenjem, to je potpuno isto osim što vas svijet drugačije gleda“, tvrdi on.

Pojam ‘etničko čišćenje’ „pruža mogućnost izbjegavanja obaveze propisane konvencijom iz 1948. da se genocid mora revnosno kazniti, ali predstavlja i uvredu za svu onu djecu, žene i muškarce koji su stradali kao žrtve tih zločina“, rekao je Mesić.

„To me je podsjetilo na situaciju u kojoj želite koka-kolu, ali ne i kalorije, pa izmislite koka-kolu ‘lajt’. Genocid je koka-kola, a etničko čišćenje koka-kola ‘lajt’“, rekao je on.

Kerol Hodž (Carole Hodge) – istraživač sa Univerziteta u Glazgovu, koja je prisustvovala skupu – takođe je komentirala upotrebu fraze „etničko čišćenje“ za vrijeme ove rasprave, rekavši kako je iznenađena što čuje da se koristi pojam koji nije pravni.

Mesić je svoje izlaganje zaključio riječima: „Ako nema žalbe protiv oslobađajuće presude za genocid u slučaju Krajišnika, to znači da se i gospodin Karadžić isto tako može izvući.“

Statusna konferencija o žalbi tužilaštva na Krajišnikovu presudu biće održana 11. decembra.

Transkript ovog okruglog stola uskoro će biti dostupan na veb-sajtu IWPR-a.

Caroline Tosh izvještava za IWPR iz Haga.

Focus: Medunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/da-li-presuda-krajisniku-uspostavlja-opasan>